

TURUN KAUPPAKORKEAKOULU

Turku School of Economics and Business Administration

FINLAND FUTURES RESEARCH CENTRE

Kulttuuri ja kestävä kehitys

Scanning for the Future

5. – 6. June 2003

Turku School of Economics and Business Administration

Finland Futures Research Centre

Presentation in Workshop V: Scanning for Culture (in Finnish)

Olli Hietanen

Projektipäällikkö

Tulevaisuuden tutkimuskeskus

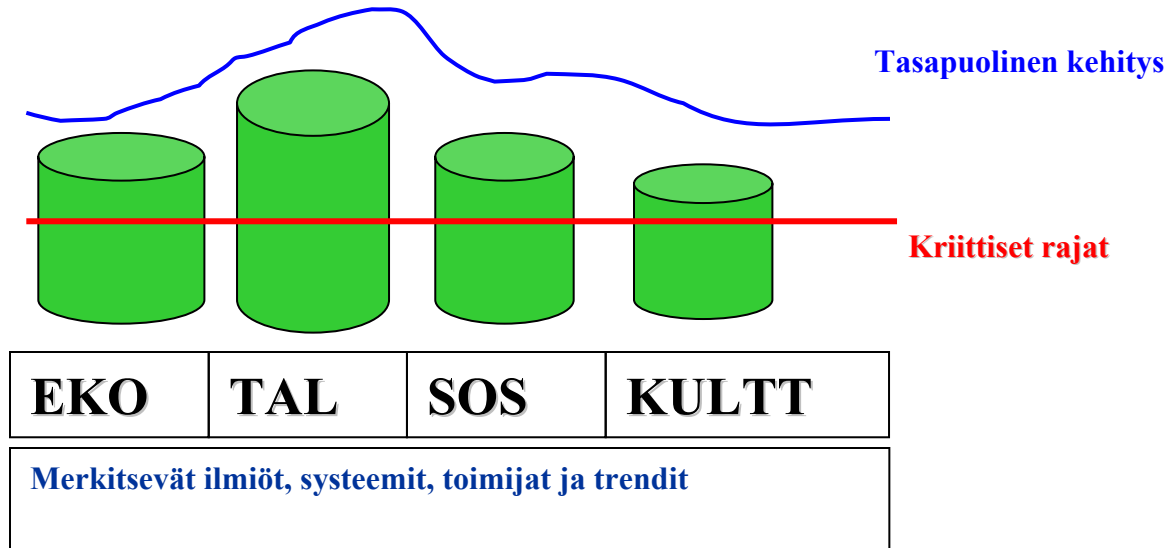
Turun kauppakorkeakoulu

www.tukkk.fi/tutu

olli.hietanen@tukkk.fi

0500-77 43 78

Kulttuuri osana kestävästä kehitystä

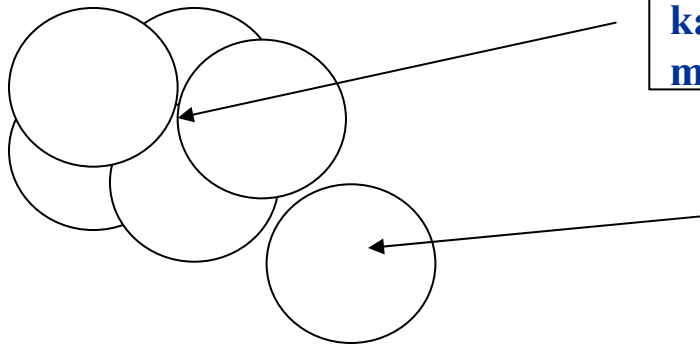

Kestävä kehitys jakautuu ekologiseen, taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen osa-alueeseen. Kestävä kehitys edellyttää että näiden osajärjestelmien sisäisiä kriittisiä rajoja ei ylitetä ja että eri osa-alueet otetaan tasapuolisesti huomioon. (Heinonen et al. 2003a)

Miten varmistetaan kulttuurin kestävä kehitys?

Analogia biologiasta tuttuun biosfäärin käsitteeseen, jolla tarkoitetaan planeettamme elonkehää eli kaikkea elollista, mitä maapallolla elää. Myös kulttuurit muodostavat eräänlaisen kulttuurisfäärin, joka pitää sisällään kaiken inhimillisen toiminnan: ihmisten toiminnan ja tämän toiminnan tietoiset ja tiedostamattomat niin aineelliset kuin aineettomatkin jäljet ja seuraukset (kaiken artefaktisen).

Tapoja, toimintoja ja tekoja, joiden katsotaan olevan yhteisiä jollekin ryhmälle: esimerkiksi kaikille ihmisille, suomalaisille, turkulaisille, miehille tai naisille.

Yksilöllisiä tapoja, toimintoja ja tuotteita, joita tekee, toimittaa tai ylläpitää edes/ainakin yksi ihminen

Kulttuuri muodostuu ihmisyksilöiden yhteisinä pitämistä suurempiin tai pienempiin ryhmiin tai alueisiin kytkeytyvistä tai joillekin yksilöille erityisistä osa-alueista. (Hietanen & Siivonen 2003 ja Heinonen & al. 2003a)

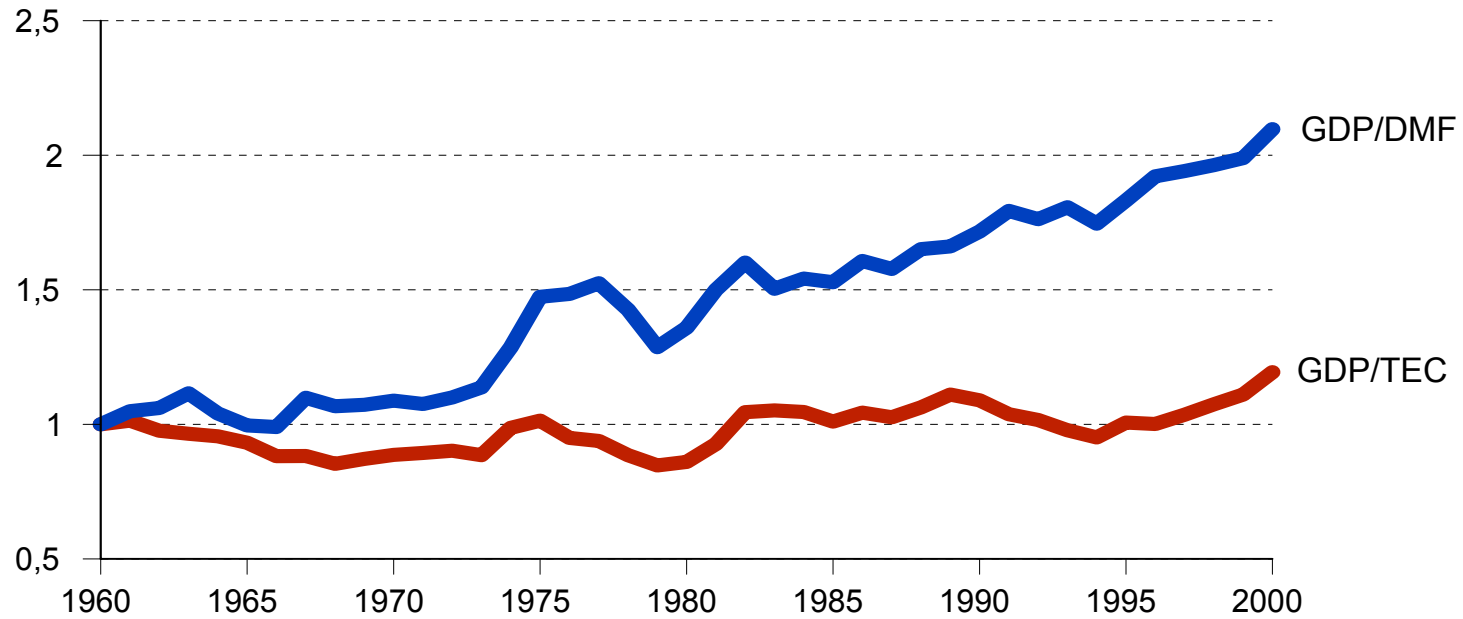
- **eTieto –hankkeen pilottiraporteissa kulttuurisesti kestävä kehityksen ydinilmiöiksi ovat nousseet moniäänisyys, koulutus ja tutkimus, kulttuuritoimi, kulttuurialan koulutus, poikkisektoraalisuus ja kynnyksettömyys, kulttuurituotanto ja –teknologia sekä itse tekeminen ja osallistuminen. (Heinonen & al. 2003)**
- **Sosiaalisesti kestävä kehityksen ydinilmiöiksi ovat valikoituneet työ, terveys, alueellisuus, turvallisuus, sosiaalinen viihtyisyys, pääsy ja yhteisöllisyys. (Ibid.)**
- **Erityistä huomiota tulisi kiinnittää kouluihin, kirjastoihin, kansalaisjärjestöihin ja työpaikkoihin sekä näiden keskinäiseen verkottamiseen.**
- **Ei pidä kysyä miten kulttuuri voisi paremmin tukea aluekehittämistä ja taloudellista kasvua – vaan toisinpäin: miten aluekehittäminen, teknologia ja taloudellinen toiminta voisivat paremmin tukea ja kehittää kulttuuria? (Hietanen & Siivonen 2003)**

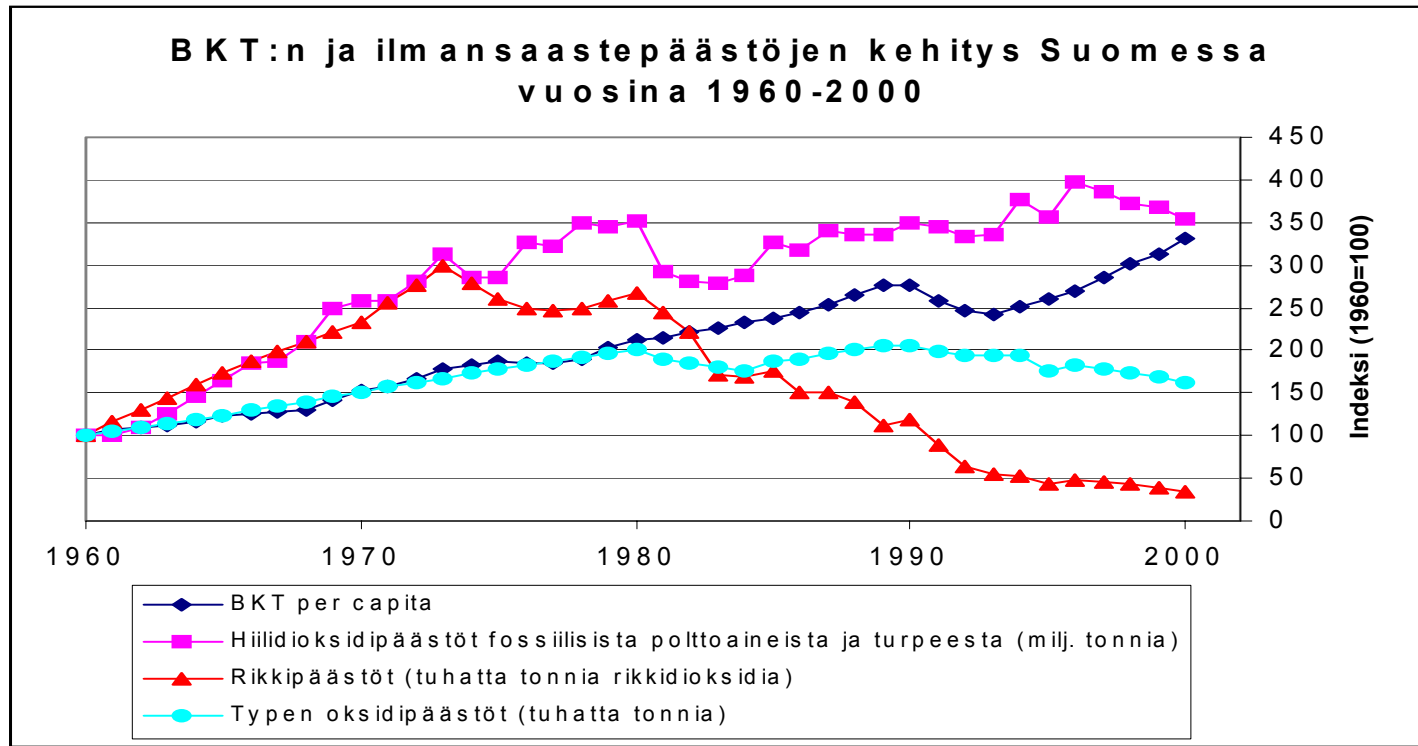
Kulttuuristen tekijöiden merkitys kasvaa globaalissa tietoyhteiskunnassa

Erilaisten yhteiskuntien ja kulttuurien kestävä kehityksen saavi vuotaa eri kohdista (Hietanen 2002b):

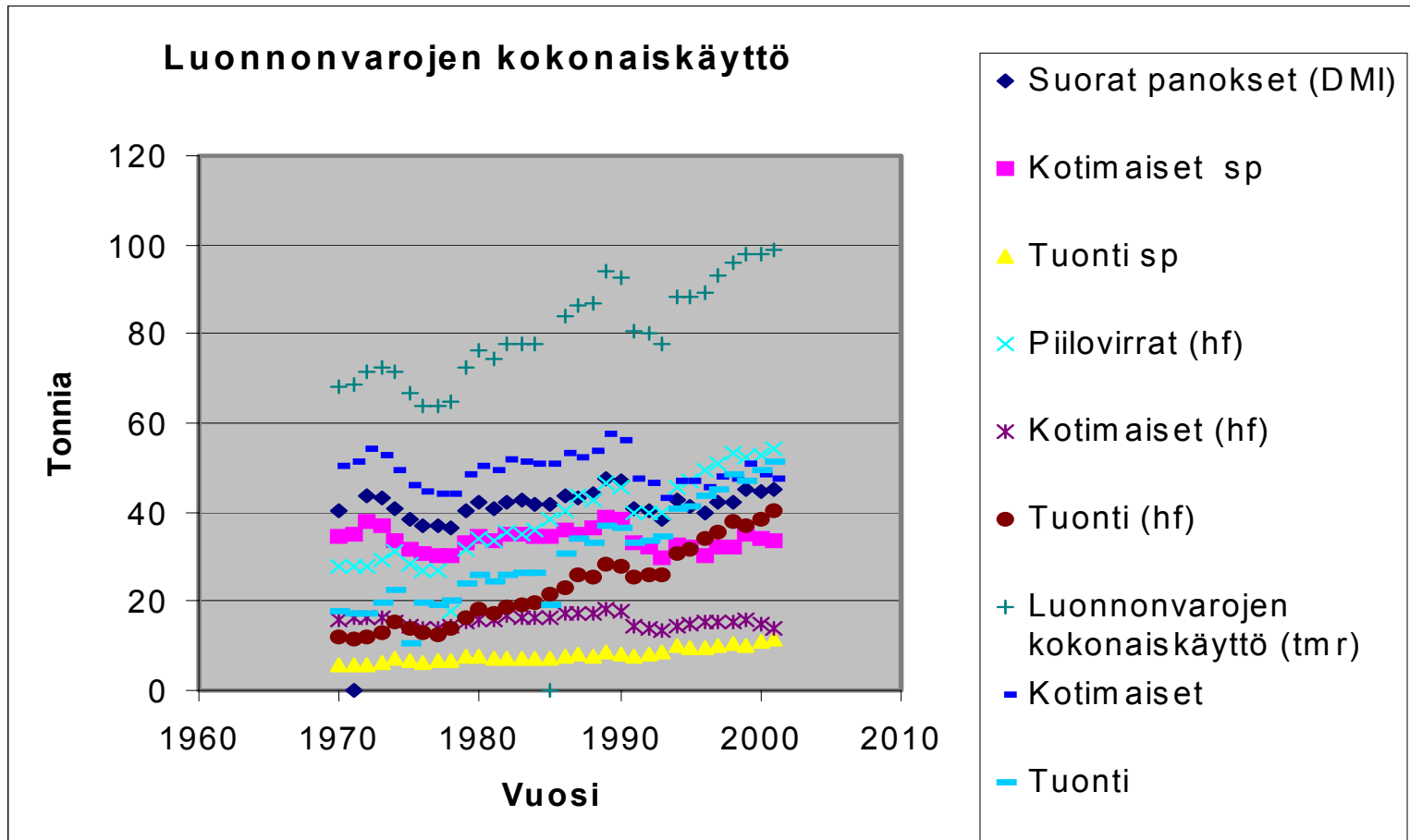
- Monissa kehitysmaissa kestävä kehitys tarkoittaa käytännön tasolla elämän perusedellytysten turvaamista mahdollisimman monelle ihmiselle. Tämä edellyttää muun muassa ruokaa, vettä, asuntoa, turvallisuutta, hygieniaa ja koulutusta.
- Teollisuusmaissa ja teollistuvissa maissa kestävä kehitys tarkoittaa ekotehokkuuden varmistamista. Ekotehokkuutta voidaan lisätä esimerkiksi logistiikalla, ympäristöteknologialla sekä ympäristöä säästävillä materiaaleilla ja prosessitekniikoilla.
- Sen sijaan jälkiteollistuneissa yhteiskunnissa – tietoyhteiskunnissa - kestävä kehitys tarkoittaa jo saavutetun ekotehokkuuden muuttamista ympäristöä todella säästäväksi elämäntyyliseksi.

Materiaalitehokkuuden (DMF) ja energiatehokkuuden (TEC) kehitys 1960 – 2000 suhteessa bruttokansantuotteeseen (GDB). Heikkona signaalina tietoyhteiskunnan kestävän kehityksen potentiaaleista voidaan pitää etenkin energia- ja materiaalitehokkuuden kasvun kiihtymistä 1990 –luvun loppupuolella. (Hoffrén 2002)

Irtikytkeytyminen näkyy muun muassa siinä, että BKT voi kasvaa ilman, että tuotannosta johtuvat päästöt (kuten esim. ilmansaastepäästöt) kasvavat. (Kaivo-oja & Haukioja 2002)

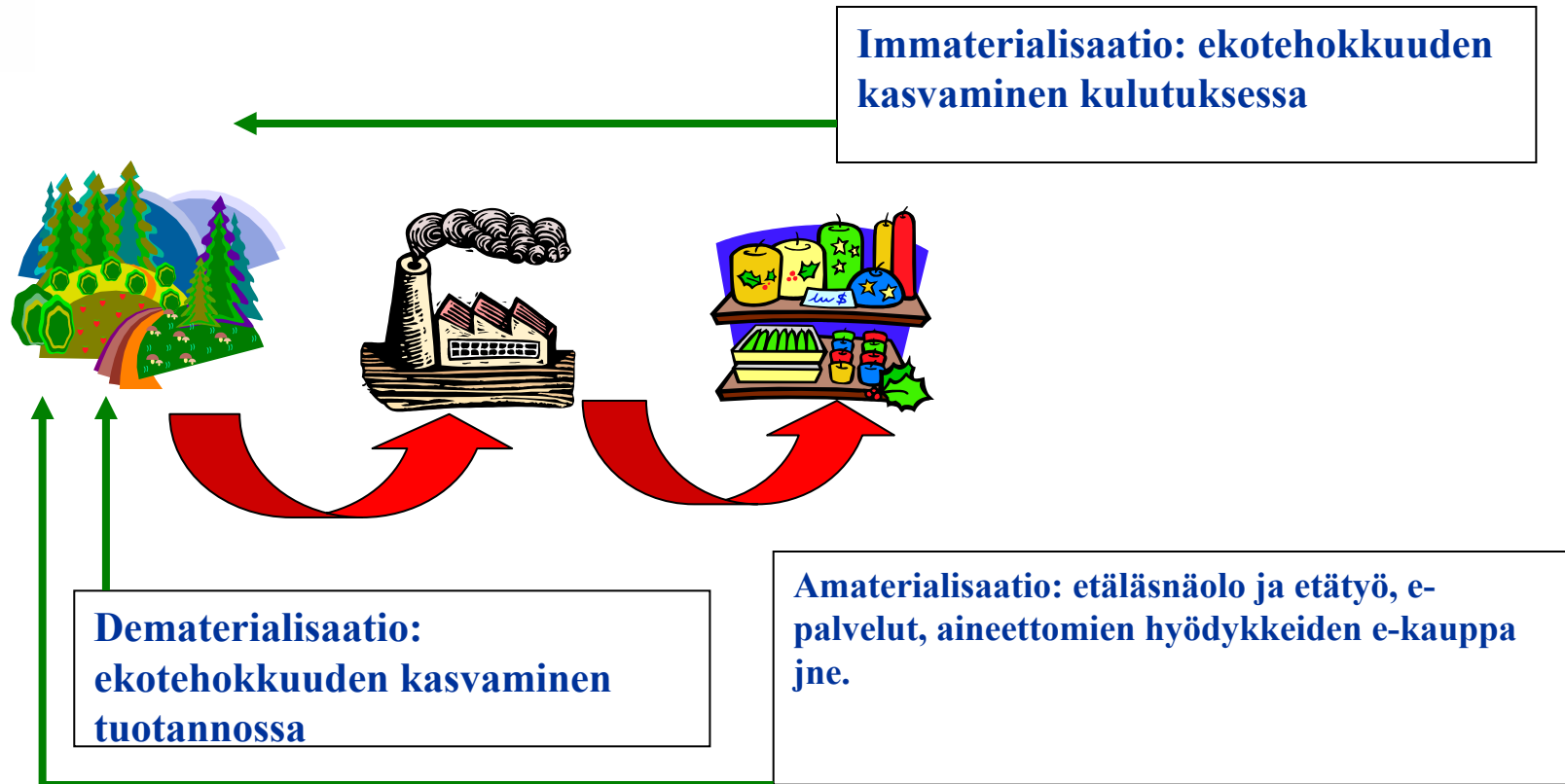

Luonnonvarojen kokonaiskäyttö (Total Material Requirement TMR) on Suomessa kasvanut ajanjaksolla 1970 - 1997 yli 50%. Energiankulutus kasvoi Suomessa samalla aikavälillä lähes 50% (Ympäristöministeriö 2000. Lähde: Suomen ympäristökeskus).

Summa sumarum

- Suomen kaltaisissa korkean teknologian maissa kestävän kehityksen keskiöön ovat nousseet arvot ja elämäntavan muutokset – ilmiöt, joihin voidaan vaikuttaa kulttuurisilla tekijöillä ja kulttuurisella osaamisella.
- Tietoyhteiskunnallistumisesta sekä tietoteknologian kehittymisestä ja käyttöönotosta on odotettu tämän kulttuurisen muutosprosessin keskeistä muutosvoimaa.
- Mutta: ihmiskunta olisi niin halutessaan saavuttanut kestävän kehityksen tavoitteet jo maatalousyhteiskunnassa ja teollisuusyhteiskunnassakin. Kestävään kehitykseen ei olisi tarvittu uutta tietoyhteiskuntaa – eikä tietoyhteiskuntakaan tuotullessaan kestäväää kehitystä ilman, että ihmiskunta muuttaa elämäntapojaan ja käsityksiään hyvinvoinnista. Tietoyhteiskuntakaan ei ole kulutusparatiisi, jossa ihmiset voisivat tehdä mitä vain ja kuluttaa miten paljon vain ilman että siitä olisi harmia ympäristölle, terveydelle ja muulle hyvinvoinnille.

Ekotehokkuuteen ja luonnonvarojen kokonaiskulutuksen (TMR) absoluuttiseen vähenemiseen voidaan pyrkiä dematerialisaation, immateriaalisaation ja amateriaalisaation avulla.

- Tietoyhteiskunnan kestäväälle tulevaisuudelle olennaista on löytää ja erottaa kaikista mahdollisista etäläsnäolon ja virtuaalisuuden tavoista juuri ne tietyt teknologiat, palvelut ja toiminnot, jotka todella edistävät dematerialisaatiota ja immaterialisaatiota sekä globaalin tietoyhteiskunnan materian ja energian käytön absoluuttista vähenemistä: kaikki etätyö ei vähennä liikkumista – kaikki e-palvelut eivät vähennä materiaalsen tavaran tuotantoa.
- Kulttuurisen osaamisen ja uuden itseymmärryksen kehittyminen ja heijastuminen ihmisten kulutustottumuksiin tulee pitkälti ratkaisemaan sen, että tuottavatko tietoyhteiskunnallistumisen ja tietoteknologian kestäväen kehityksen potentiaalit todellista luonnonvarojen säästymistä. Tietoyhteiskuntien kansalaisten on opittava arvostamaan muutakin kuin rahaa ja tavaraa – sekä omaksuttava ja hyödynnettävä laajassa määrin erilaisia tietoyhteiskunnan mahdollistamia etäläsnäolon ja virtuaalisuuden tapoja, kuten e-palveluita, etätyötä ja etäoppimista.